

sv. ps. 58 och sv. ps. 239. Ehuru väl man från *historisk* synpunkt kunde betvivla dessa sakers representativa kraft: de två förstnämnda anses (bl. a. även av Straube) ej vara av Bach och de båda senare höra icke till de för Bachs korala orgelverk mest karaktäristiska — den sista är ju endast en transkription av en kantatsats — styckenas lämplighet i denna samling ur *praktisk* synpunkt kan på intet sätt bestridas.

Detta är i sammandrag innehållet i den wemanska orgelskolans första del. Kanske bör det här dessutom påpekas, att skolan icke är en »lätt» sådan och icke för alla lämpar sig för självstudium. Den förutsätter, om resultatet av dess användning skall kunna bli det åsyftade, nästan med nödvändighet en lärars kontroll och i speltekniskt hänseende, att åtminstone pianospelningens elementarstadium och helst även »lägre mellanstadiet» är definitivt passerat. Vidare erfordras kännedom om de klassiska ornamenten och deras stilriktiga utförande.

Det ovan sagda må giva en föreställning om verkets rika innehåll. I mångt och mycket, ja i det mesta, betyder den en ny inställning till problemet: kyrkligt orgelspel. Det torde nämligen hava framgått av detta referat, att denna skola alldeles icke vill dana s. k. konsertorganister av den numera i stort sett övervunna »virtuos»-typen, men den vill — och det i pregnantaste grad — vara ett medel att fostra kyrkliga orgelspelare med förståelse även för de krav, vilka den del av orgelspelet, som går utanför preludiering och modulation etc., enligt vår tids utvecklingssträvanden ställer på det gudstjänstliga orgelspelets utövare. Wemans orgelskola får härigenom en enastående betydelse i kampen för det högre och strängare ideal, man numera ställer upp för den kyrkliga orgelkonstens tjänare.

Nu vänta vi med otålig spänning på orgelskolans andra del. Skall den bland annat också ge den nödvändiga kompletteringen i organistutbildningen med kunskapsmeddelelse i preludiering, modulation, koralleedsagning etc.? Den nu föreliggande delen ger en respektfull uppfattning om utgivarens höga synpunkter på organistkallet och skänker anledning att ställa förhoppningarna högt på verkets fortsättning.

Carl E. Rosenquist.

Recensioner.

Liturgiskt-historiskt.

G. O. Rosenqvist: *Det liturgiska arbetet i Finland efter skilsmässan från Sverige. I Tengströms kommitté och frågans läge under 1800-talets förra del. Fin-*

ska kyrkohistoriska samfundets Handlingar XXXVIII, I. Åbo 1935. 463 s. Pris 120 Fmk.

»I samma cirkulär bestämmer domkapitlet jämväl — till följd av gene-

ral Buxhövdens befallning av den 23 mars — att »hädanefter och tills vidare skall uti de vanliga kyrkobövernerna bedjas för den av Gud allsmäktig tillförordnade överheten» (ovan a. a. s. 7). I detta domkapitelsirkulär från 1808 möta vi ett återljud från de för vårt eget land och jämväl för den bland alla jordens nationer oss mest närstående så skickelsedigra händelserna för mera än 100 år sedan och med denna föreskrift kan man även säga, att den evangeliska finländska kyrkan begynner sin självständiga liturgiska historia. Det säger sig självt att ett arbete, som det här från Åbo föreliggande, måste ha ett speciellt intresse för svenska läsare. Och detta ej endast därför att det berör finländska förhållanden, de ha ju alltid sitt särskilda värde för oss. För den fackintresserade kommer något därtill. Från reformationen och fram till sekelskiftet 1800 visar vår liturgiska tradition en jämn utveckling men genom handboken av 1811 kan denna i viss mån sägas vara bruten. Vad som står i samband med denna handboks tillkomst är ju nyligen behandlat i Dick Helanders här tidigare anmälda stora arbete (se årg. 9 s. 189). Rosenqvist påpekar i ett inledande kapitel att olikheter i folkkaraktären och i folkets och kyrkans historia säkerligen redan under den tid, då våra länder voro politiskt förenade, fört med sig en viss självständighet även på gudstjänstlivets område för Finlands del. Huru långt denna självständighet sträckt sig, kan det naturligtvis vara av ett icke ringa intresse att få utrett. Av större vikt synes oss dock den uppgift vara, som Rosenqvist i föreliggande arbete tagit upp. Vid strävandet att försöka låta vår äldre liturgiska tradition komma helt till sin rätt igen, hos oss ju framförallt markerat genom 1894

års handbok (vi bortse då från de ej antagna olika förslagen under det förflutna seklet), ett arbete som ännu ej på långt när kan anses avslutat, är det ju av allra största vikt att ha en fast historisk grund att stå på och därtill hör icke minst en säker kännedom om det senaste seklets liturgiska arbete. För den svenska rikskyrkans del ha vi att vänta en ytterligare del från Helanders sida, men det är utan vidare klart att framställningar av vår gudstjänsttyps utveckling utanför rikskyrkans område härvidlag äro av allra största betydelse. Vi kunna här tänka på Augustanasynoden (av vars gudstjänstliv vi inom en ej alltför avlägsen framtid torde ha att emotse en skildring), Runöförsamlingen (intressant ej minst därför att de rituella bruk, som kyrkolagen av 1686 föreskriver, ännu synas iakttagna), och till dessa kan ytterligare läggas en hos oss numera föga känd kyrkohandbok på svenska för de evangelisk-lutherska församlingarna i ryska riket, tryckt i Petersburg 1834¹⁾. Vad så Finland beträffar blev reformationsminnets år 1817 anledningen till nedsättandet av ett flertal kyrkliga kommittéer och det är den av Ärkebiskopen Tengström ledda handbokskommittén, som är föremål för undersökningens huvudintresse i den nu föreliggande delen. Dess arbete kom aldrig att leda till något påtagligt resultat, men det är av stort intresse att taga del av överläggningarna och förslagen, 1811 års

¹⁾ Denna handbok, vars förhållande till den svenska av 1693 och till övriga för det evangeliska Ryssland gällande, Rosenqvist finner förtjäna en undersökning, har dock ej varit alldeles obeaktad hos oss under 1800-talet. Rec. har i sin ägo ett expl. som tillhört den även för sina liturgiska intressen kände Hovpred. P. Andr. Berggren i Lund.

handbok är ju helt naturligt en av utgångspunkterna. Helt följde man den ej, detta gäller både liturgiska anvisningar och formuleringen i böner och annat. I redogörelsen för ritualet vid invigning av nybyggd kyrka påpekar Rosenqvist, huru kommitténs anvisning, att assistenterna kunna taga plats inom eller utanför altarringen, tyder på en gammal olikhet i bruk mellan Sverige och Finland, och omredigeringen av vissa av bönerna här tyder på att man »i någon mån vill mildra den uppstyltade retoriken i den svenska handboken» (s. 345 ff.). Detta blott som ett exempel. Ett exempel på vad man skulle vilja kalla självsvaldets liturgiska princip finnes i samma kapitel. En kommittéledamot anser: »att assistenterna äro i mässeskud klädde tyckes vara överflödigt. Det är nog att de framställa sig i vanlig dräkt.» Så föreskrev man att endast invigningsförrättaren skulle bära skrud. Liknande reformprinciper äro som bekant ej heller okända hos oss.

Det är redan sagt att arbetet ej ledde till något resultat. Av flera skäl. När det sedan genomfördes hade tiden blivit en annan. Om den vidare utvecklingen vänta vi besked i den följande delen. *Harald Andersson.*

Ulrich Leupold: Die liturgischen Gesänge der evangelischen Kirche im Zeitalter der Aufklärung und der Romantik. Bärenreiter-Verlag, Kassel. RMk. 3: 50. 175 sid. m. notexempel.

Föreliggande arbete är en doktorsavhandling, antagen av filosofiska fakulteten i Berlin under den framstående musikkforskaren H. J. Moser. Avhandlingen behandlar den liturgiska sångens öden under Upplýsningen och Romantiken.

Det nya, som infördes i gudstjäns-

ten i och med Luthers framträdande, var menighetens tyska kyrkovisa, som stod i närmaste samband med tidens världsliga musik. I den katolska mässan existerade ju blott de gregorianska sångerna för präster, diakoner och kör. Men nu får menighetssången faktiskt karaktär av liturgisk sång.

Reformationstidens inställning till den kyrkliga musiken och liturgien är utgångspunkten i Leupolds skrift, och man får följa författaren, när han granskar de följande tidsepokenas ställningstagande till samma problem intill mitten av 1800-talet.

En del mindre stilhistoriska utredningar finnas, träffande och väl gjorda, men mest håller sig den unge forskaren till uppgiften att söka skisera den kulturhistoriska bakgrunden, mot vilken den kyrkomusikaliska utvecklingen avtecknar sig.

Under upplýsningstiden förlorade man förståelsen för den kyrkliga traditionen, och den gregorianska sången fick därigenom rötterna avskurna. Ordinariumvisorna, som hörde till de äldsta protestantiska korallerna och vars kyrkotonartliga melodier övertagits från gregoriansk sång, vunno föga uppskattning under en tid, då det aktuella och icke det traditionella fick bli måttstocken för gudstjänsten. Denna borde, menade man, anknyta till händelser och upplevelser i det borgerliga livet, och därför skulle inte heller kyrkomusiken skilja sig från samtidens övriga musik.

»Musiken har samma uppgift i operan och i kyrkan», sådan var den allmänna uppfattningen bland teologerna. Den skulle med andra ord blott göra effekt och bereda omväxling. I de agendor, som från upplýsningstiden bevarats till vår tid, möter man också ofta en fullständigt förfallen protestantisk gudstjänstordning.

Denna utveckling går hand i hand

med en alltmera sjunkande musikalisk bildning inom kyrkan, framvisar författaren. Teologerna under denna »det emanciperade förnuftets tidsålder» hade åsikten, att »musiken icke skickar sig för det andliga ståndet». Många upplysningsteologer förkastade helt och hållet den liturgiska formen. Men så hade också reformationstidens grundliga musikundervisning i skolorna mer och mer förfallit. Redan den pietistiska pedagogiken hade haft föga vänlig inställning ifråga om densamma, och med »vetenskapernas uppsving» fick den träda ytterligare tillbaka. Skolkörernas upplösning hänger intimt samman med kyrkomusikens förfall. Nu, under Upplysningen, blev det en skam att sjunga i kyrkan. »Den, som är musikalisk sjunger hellre i operan».

I kapitlet om romantikens musikaliskt-liturgiska formideal går författaren in på romantikernas spekulationer om konsten och den religiösa känslan. Härifrån härleder sig bl. a. deras syn på kyrkomusiken. Ett nytt intresse för de gudstjänstliga formerna växer fram, men man står dock utanför traditionen. Utgående från kosmologiska spekulationer ansåg man nu i likhet med Schlegel, att harmonien var »den egentliga mystiska principen i musiken». Kyrkomusiken skulle i första hand vara körmusik, man skulle sjunga flerstämmigt. Den solistiska sången ansågs som världslig. A cappella-körer växte fram i mängd och självaste Goethe hade en sångarcirkel, där man fördjupade sig i äldre kyrkomusik. Altarsången sökte man emellertid även nu att anpassa efter tidens smak. Man finner från denna »den emanciperade känslans tidsålder» ett exempel på musik till Instiftelseorden med tongångar, som mera erinra om en sonat än om liturgisk sång.

I sista delen av boken behandlas »återupprättandet av gudstjänstens historisk-musikaliska form.» Skulle något — särskilt för oss skandinaver — av ytterligare intresse här beröras, vore det väl herrnhutarnas betydelse ifråga om koralsången samt att dansken Bastholms namn förekommer på många ställen i avhandlingen. En saklig bok, som likväl inte fordrar särdeles ingående musikaliska förkunskaper för att kunna läsas.

Arthur Malmgren.

För orgel.

Daniel Olson: Tre koralpartitor. Häfte I: Förord. Min själ skall lova Herran. Häfte II: På dig jag hoppas, Herre kär. Vi tacka dig, o Jesu god. C. Gehrman's Musikförlag. Kr. 2:50 pr häfte.

Vår orgellitteratur för gudstjänstbruk (postludier) har härmed riktats med tre nya, värdefulla saker. En fördel är att de genom sin enkelhet och klarhet i anläggningen äro tillgängliga och lätt utförbara för vem som helst och på nästan vilken orgel som helst. De komma givetvis bäst till sin rätt genom att utföras i sin helhet, men som kompositören i förordet angiver, kan man även bryta ut och framföra separat en eller flera variationer ur en partita, om förhållandena skulle kräva detta. De böra sålunda vara synnerligen användbara som postludier vid gudstjänsten, helst om ifrågavarande psalm förekommit på psalmlistan.

Klarhet, enkelhet och stilrenhet äro utmärkande drag för Daniel Olsoms produktion. Med dessa egenskaper bör han vara en god förespråkare för kyrkomusiken, vilket han också visat sig vara i sin tidigare produktion för gudstjänstbruk. Allting flyter fram utan förkonstling och med en natur-

lighet, som emellertid understundom kan verka alltför självklar. Emellanåt skulle man nog önskat en brytning mellan cantus firmus och de kontraherande stämmorna eller kanske större omväxling och uppfinning i de rytmiska figurerna, som fasthållas och genomföras inom varje avsnitt med en aldrig svikande konsekvens. Dessa synpunkter kunde måhända anläggas på den första partitan, där ett förläggande av c. f. i överstämman i tre på varandra följande variationer kvarlämnar ett intryck av en viss enformighet.

Den andra partitan, På dig jag hoppas, Herre kär, är den förra avgjort överlägsen och enligt undertecknads mening den förnämsta av de tre. Härtill bidrager en kärv harmonisering av själva koralen, större omväxling, intressantare stämföring och rytmik, allt detta som förlämnar åt hans verk de efterlängtade kontrasterna. Den avslutande koralfugan bildar ett präktigt krön på detta verkligt gedigna orgelstycke.

Den sista partitan över koralen Vi tacka dig, o Jesu god, är om ej fullt jämnställd, likväl av ung. samma valör. Den är av kompositören föreslagen som postludium på långfredagen och torde också väl lämpa sig härtill, måhända med uteslutande av första var., som i detta sammanhanget kanske verkar något orolig.

Den organist, som vill beflita sig om ett omsorgsfullt postludieval, bör icke försumma att införliva dessa tre partitor med sin repertoar.

H. W.

Otto Sandberg Nielsen: Toccata, Ricercare, Passacaglia. Op 10. Edition Dania, Köpenhamn.

Till omväxling med de rikligt flödande koralpartitorna är det nöjsamt

att taga del av de friare gestaltade formerna. Här ligger ävenledes en koral till grund för de tre olika orgelstyckena, men den är behandlad med den frihet som de tre formerna erbjuda. Den danska psalmen heter »Dagen viger og går bort» och koralen återfinnes hos oss till ps. På dig jag hoppas, Herre kär. I toccatan möta vi det fria passageverket som verkningsfullt kontrasterar mot den följande ricercaren, uppbyggd på det första koralmotivet. Den avslutande passacaglian är den intressantaste delen. Fantasi, rytmisk uppfinningsförmåga, genomskinlig faktur, i harmoniskt avseende anslutande sig till ett kärvare tonspråk, förläna satsen och verket i dess helhet ett stort intresse. Det är värt en närmare bekantskap.

H. W.

Orgelimprovisation.

Fritz Dietrich: Elemente der Orgelchoralimprovisation. Versuch einer kurzen Anleitung zur Improvisation der Choralvorspiels. B. A. 961. 31 sid. RM 1.80. Bärenreiter-Verlag, Kassel.

Föreliggande arbete vill vara en hjälp för den som vill lära sig att med enkla medel improvisatoriskt gestalta ett koralförspel. I den 14-sidiga inledningen får man en koncentrerad framställning av de olika möjligheter som erbjuda sig om man vill hålla sig inom det improvisatoriskt jämförelsevis lätt utförbara utan att över-skrida gränserna för det som koralen och gudstjänsten fordrar. De efterföljande sidorna innehåller exempel på olika förfaringssätt. Man följer med nöje och intresse författaren när han med pedagogisk följdriktighet börjar med det enklast tänkbara. Med en koralmelodi som cantus firmus uppställer han sålunda ett tiotal använd-

bara melodiska schemata för stämornas förande. Det blir en slags för-enklad kontrapunkt tillgänglig för en och var utan några kontrapunktiska förkunskaper. Dessa schemata eller »nycklar» komma sedan till fortsatt användning vid den två-, tre- och fyr-stämmiga satsen.

Med det rikhaltiga exempelmateriallet torde det vara möjligt att denna kortfattade lärobok kan vara till stor nytta för en läraktig elev. Under förklarandet av de olika exemplen kommer författaren med många visa ord om stil och stilar, om rytmiska och harmoniska betingelser, om kyrkotonararter m. m. Det är en bok som man kan varmt rekommendera.

H. W.

För blandad kör.

Joh. Seb. Bach: Körkoraler, ut-givna av Knut Peters och David Ahlén, Nordiska Musikförlaget, Stockholm, 3: — kr. häftad, 95 sidor.

Bachs körsättningar av lutherska koraler ha redan länge haft sin givna rangplats i varje svensk kyrkokörs repertoar. Namnet J. S. Bach har ju varit tabu i den omdebatterade frågan om musikens kyrklighet, och det har därför skänkt körledaren en känsla av trygghet vid valet av sånger för kyrkliga tillfällen. I fråga om valet av körhymn för högmässan ställes emellertid i våra dagar kravet på att musiken och framför allt texten skall vara liturgiskt eller kultiskt fullt oantastlig, och då gäller det att välja också Bachs musik med urskillning. Ur denna synpunkt sett förstår man vilken ömtalig uppgift utgivarna påtagit sig vid utarbetandet av detta Bach-hymnarium, där det jämväl gällt att låta varje koral återspegla den särskilda skiftning av kyrkoåret, un-

der vilken den ställts. Med stor tillfredsställelse konstaterar man strax vid ögnandet i häftet den vederhäftighet varmed arbetet utförts och för vilket ju även utgivarnas namn borgar. Samlingen innehåller 76 sättningar av 63 melodier till idel kärnpsalmer, välkända, traditionsrika koraler, nära förbundna med den lutherska kyrkans historia och dess liturgi, och därför skapade att intaga en central plats i dess gudstjänstliv. Kyrkoårets samtliga sön- och helgdagar samt de kyrkliga handlingarna har fått var sin körkoral, varje sättning återger de särskilda tidernas karaktär. Högtiderna hava de melodier som av ålder varit anknutna till dem. Några välmotiverade undantag finnas: »Nun komm der Heiden Heiland» återfinnes å Marie beb., medan 1 Advent har »Nun lob, mein Seel, den Herren», o. s. v. Julens melodier hade under-teknad gärna sett omflyttade: »Vom Himmel hoch» till julafton, »Ermuntre dich» till julottan och »Gelobet seist du» till högmässan. Principerna för melodivalet framgår tydligt av Långfredagens melodi »Herzlich tut mich verlangen» som i olika sättningar även återfinnes å 4 sönd. i Advent, 2 sönd. i Fastan och vid jordfästning. Samtliga sättningar återges i originaltonart, med undantag av en enda, som transponerats ett tonsteg högre. En dylik pietet synes mig omotiverad i en för praktiskt bruk avsedd samling, som denna. Körledaren blir nu tvungen att transponera en stor mängd av koralerna vid deras inövning, ty icke alla körer reda sig utan instrument, och om koralerna vid utförandet ackompanjeras, måste organisten transponera dem, ty huru många körer har väl sopraner och tenorer, som njutbart sjunga upp till g? En del koraler åter hade vunnit på att transponeras uppåt. Frånsett att normal-

tonhöjden icke är densamma som på Bachs tid, så har ju sättningarnas ursprungliga läge förlorat sin betydelse i och med det att de lösryckts ur sitt egentliga sammanhang, kantan eller oratoriet, och därtill försetts med annan text. Ändamålsenligheten med de i satsen med små noter införda instrumentalstämmorna måste ställas i tvivelsmål, de äro snarast ägnade att förbrylla sångarna. Mot utgivarnas tillrådan, att låta dessa smånoter utföras av en körstämman, måste man reservera sig, även om man riskerar att en och annan septim bortfaller ur ackordet. De till continuo-stämman hörande smånoterna däremot äro nödvändiga vid orgelbedsagningen, vilket måhända varit skäl att påpeka i företalet. De melismer (tr.) som här och var införts från originalet, hade bort åtföljas av förklaring, om meningen varit att de skola utföras. Utgivarna avhålla sig enl. nutida praxis alldeles riktigt ifrån att lämna några anvisningar beträffande koralernas utförande ifråga om tempo och nyansering. Beträffande fermaten står man emellertid fullkomligt rådvill. Framför ett repris-tecken har fermatet nästan överallt bortlämnats, likaså från några slutackord, annars äro alla fermat utsatta. Någon förklaring härtill har under-tecknad icke kunnat finna. Detta kan knappast vara avsett som en anvisning om var fermat skall hållas eller icke hållas, och står väl för Friedrich Smends räkning, från vars utgåva av Erks »Bachs Choralgesänge» sättningarna hava hämtats.

Man måste vara tacksam att det textliga arbetet har utförts av en sådan kapacitet som kyrkoherde Peters. Om melodierna i och för sig hava de tempore-karaktär, så få de det i än högre grad genom de utomordentliga texter som fogats till dem.

Hämtade dels ur Sv. psb. och Nya psalmer, dels ur finska psb. och ur enskilda psalmdiktarens verk eller bearbetade av dr Peters själv, alltid uppvisa de en äkta psalmstil och en naturlig anpassning till melodien, som aldrig erfordrar någon rytmisk ändring av originalet. Men deras största förtjänst består i innehållets nära anknytning till resp. söndags perikoper. Härigenom få koralerna en fast plats i högmässans liturgi, näml. efter evangeliets läsning från altaret, alltså före och icke efter Tron.

»Bach, Körkoraler» är en oskattbar gåva åt Sveriges kyrkokörer och ett välkommet komplement till Hymnarium. David Ahlén har med denna samling dokumenterat sin stora kärlek till den evangeliska kyrkomusikens största mästare, och hans stora förtjänst är att Bachs musik härefter kommer att i svenskt gudstjänstliv intaga den centrala plats, som den redan har i hans egen församling.

G. P.

*Kyrkokörernas repertoar VI.
Utgivna av Finlands svenska
kyrkosångsutskott, Församlings-
förbundets förlag, Helsingfors
1936. 14 sid., Pris 10 F.Mk.*

Häftet innehåller 10 körsatser, representerande namnen Hassler, Decker, Eccard, Bach, Ebeling, Schütz, Palmgren och Salonen. Det första numret är en utmärkt körsättning av »Lov vare dig, o Jesu Krist» utförd av en okänd 1500-talsmästare. Hasslers »Lovsjungen Gud» är en markant sång, väl värd att stå på varje ambitiös kyrkokörs repertoar, helst som dess utförande icke ställer allt för stora tekniska krav. Av särskilt intresse äro de båda Schützsakerna — ur de s.k. »Beckerska psalmerna» — De äro i all sin enkelhet

utomordentliga små konstverk. — När får vi förresten alla dessa Beckerska psalmer av Schütz tillgängliga i en svensk edition? —

Gentemot en sådan sak som Selim Palmgrens »Morgonpsalm» måste dock anmälaren för sin del taga ett bestämt avstånd. Den har just intet med begreppet kyrkomusik att skaffa. Vida bättre är i så fall S. Salonens »Herre hur härligt är icke ditt namn». Litet friskare stämföring skulle dock icke ha skadat.

Som helhet är det dock ett utmärkt körhäfte, väl värt att införliva även med de svenska kyrkokörernas repertoar.

G. Carlman.

*Svenska Kyrkans Diakonistprelser
hymnserie:*

- H. E. Hassler: *Befall i Herrens händer. För 5-st. bl. kör.*
 M. Vulpius: *Det går ett tyst och tåligt lamm. För 4-st. bl. kör.*
 J. Eccard: *Nu tystne de klagande ljuden. För 5-st. bl. kör.*
 Preben Nodermann: *Du tålig var. För 4-st. bl. kör.*
 W. A. Mozart: *Adoramus. För 4-st. bl. kör.*
 John Morén: *Se Guds lamm. För 3-st. damkör och orgel.*
 John Morén: *O Gud, som åter värdes mig. För 4-st. bl. kör.*
 Freylinghausen: *Lovsjungom Herren. För 4-st. bl. kör.*
 G. J. Vogler: *Helig är Herren Gud. För 4-st. bl. kör.*
 B. Klein: *All världens rymd. För 4-st. bl. kör.*
 F. Silcher: *Se dit till Golgata. För 4-st. bl. kör.*
 Ph. Wolfrum: *Att bedja Gud han själv oss bjöd. För 4-st. bl. kör.*
 Ch. Gounod: *Du tog på dig vår synd och brist. För 4-st. bl. kör.*
 Ivar Widéen (arr): *Stilla natt.*

- a) *För 3-st. dam- eller barnkör.*
 b) *För 4-st. bl. kör.*

De gamla mästarna behärskade icke blott polyfonin utan även homofonin. Det visar tillfullo föreliggande sättningar av Hassler, Vulpius och Eccard. Betagande enkelhet utmärker satserna. — De kunna med fördel sjungas av små körer.

Preben Nodermanns passionskoral är en enkel lättflytande körsats, som fyller kravet på kyrklig värdighet. Detsamma kan tyvärr icke sägas om övriga nytryck i hymnserien. Sådana kompositioner som Mozarts »Adoramus» och Moréns »Se Guds Lamm» försvara sin plats på ett program för kyrkokonsert men icke i en agenda. Med all aktning för Moréns namn måste det sägas ifrån, att körkoralen »O Gud, som åter värdes mig» är mindre god: dålig stämföring, tråkiga septimackord och störande fördubbling av inledningstonen.

Freylinghausens, Voglers och Kleins hymner äro jämförbara med manskvartettlitteraturens fosterländska sånger. Absolut förkastliga äro sådana kompositioner som Silchers »Se dit till Golgata», Wolfrums »Att bedja Gud han själv oss bjöd» samt Gounods »Du tog på dig vår synd och brist». Har icke den kyrkomusikaliska väckelsen lämnat djupare spår efter sig, frågar man sig inför dessa kompositioner.

Dessutom förekommer »Stilla natt» i två arrangement av Widéen.

I. J.

Körverk för växlande besättning.

Folke- og Skolemusik, årg. I, aug. 1934—aug. 1935. Wilhelm Hansen, København.

Tidskriften Folke- og Skolemusik har förut omtalats i dessa spalter. An-

mälaren har endast att konstatera, att de löften om »god musik fra alle tider», som gävos i första häftet, infriats på ett glänsande sätt i första årgången. Men tidskriften innehåller icke blott en samling »god musik fra alle tider», den ger också en inblick i dansk musikkultur av i dag. Danmark äger både duktiga kompositörer och skickliga restauratörer. — I serien förekommo tre häften med originalkompositioner, nämligen sju korta körsatser av Thorvald Aagaard, en kantat för barn »Sommerdag i Skoven» av Oluf Ring och »Smaasange og Kanoner» av Jørgen Bentzon. De två sistnämnda äro helt och hållet avsedda för skolbruk.

Övriga sju häften innehålla utländsk eller inhemsk musik från skilda epoker mer eller mindre bearbetade. För att gå i kronologisk följd börjar jag med Laubs och Viderøs folkvisearrangement. Det är ytterst intressant att jämföra dessa båda kompositörers ansträngningar att ge folkvisan en tids-trogen inramning. Båda ha använt sig av två- eller trestämmig kontrapunktisk sats, båda ha tagit hänsyn till kyrkotonen. Laub är den, som drog fram folkvisan ur dess glömska. Han hade ingen att rådfråga utan måste helt och hållet lita på sitt sunda omdöme. Viderø däremot har bara att bygga vidare på föregående generations lärda mödor. Därför ge Laubs sättningar ännu intryck av konstmusik, medan Viderø låter dem vara, vad de äro, nämligen visor. — Små pärlor i all sin enkelhet äro åtta sättningar från omkr. 1600, alla med tysk och dansk text. Den danske översättaren Harald Vilstrup har all heder av sitt verk. — Särskilt intresse tilldraga sig tolv koralatser ur Pratum Spirituale av Mogens Pederson. Flertalet danska psalmtexter kunna nämligen utan vidare utbytas mot

svenska och således användas som körsånger i vår högmässa. — Den tysk-danske romanskompositören J. A. P. Schulz är representerad med en »Serenade at synge i Skoven». Hans melodier utmärka sig för en enkelhet och charm, som Laub i annat sammanhang kallar »genial selvfølgelighed». Det kan därför ifrågasättas, om de medel Viderø använt sig av i sin bearbetning av verket, äro de riktiga. Det är ohistoriskt att placera ett fugato i typisk bachstil i ett verk av Schulz, även om det är aldrig så välgjort. — Ett Carl Nielsen-häfte upp-tar två trestämmiga satser i original. Övriga 12 sättningar äro bearbetningar av Mogens Wöldike och Oluf Ring. Det är verkligen svårt att säga, vem man måste beundra mest, Carl Nielsen för hans enkla melodier eller Wöldike och Ring för deras mästerliga harmonisering. —

Dessutom förekommer ett brottstycke ur Händels »Samson» med dansk text av H. Vilstrup.

I. J.

Heinrich Schütz: Vår Frälsares Jesu Kristi sju ord på korset. Körpartitur. 10 sid. 60 öre. Stråkstämmor å 75 och 30 öre. Originaltrogen upplaga utgiven av Ingvar Sahlén. Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Klaverutdraget till denna upplaga av Schütz' passion behandlades i föregående nummer av denna tidskrift i en utförlig anmälan. Här behöver nu ytterligare endast konstateras att samma förträfflighet utmärker det nya körpartituret och stråkstämmorna.

T. R.

Röstvärd.

Hilma Henningsson: Rösten och talet. 2:a omarbetade och förkortade upplagan. 50 sid. Pris 1:50.

Stockholm. Albert Bonniers förlag.

En ny bok, eller en ny upplaga till en bok av den utomordentliga röstpedagogen Hilma Henningsson är alltid väntad med tacksamhet och förtroendefull respekt. Hennes arbete i röstutbildningens och röstvårdens tjänst är så känt och erkänt att hennes sista bok knappast tarvar ett utförligt omnämnande. Den första upplagan av hennes skrift: »Rösten och Talet» förelåg 1923. Den nya upplagan är en starkt förkortad, koncentrerad upplaga. Att detta har kunnat ske utan att något väsentligt gått förlorat, visar den borne pedagogens hand och rika erfarenhet. Den nya upplagan följer eljest den gamlas disposition och ger först en översikt över röstens fysiologi och talets teori och meddelar så en tillämpande del med övningar, allt klart och enkelt framställt. Så har förf. lyckats framställa en hjälpredda till de många körledarnas och sånglärnarnas tjänst, liksom åt dem, som vilja veta mera om användningen av rösten, »denna vårt väsens främsta uttrycksgåva», för att bruka författarinnans ord i företalet till skriftens första upplaga.

A. A.

Kyrkokonst.

Gunnar Broman: Den kristna konstens allmänna historia, studieplan. (Sveriges kyrkliga bildningsförbunds allm. studieplan N:r 18). Svenska kyrkans Diakonistypelser Bokförlag, Stockholm 1936. Kr. 0:15.

I ovannämnda serie av studieplaner har fil. dr. Gunnar Broman utgivit en handledning för studiet av den kristna konstens allmänna historia. Ehuru till sin uppställning och

delvis med avseende på litteraturanvisningarna förtjänstfull måste anmälaren dock rikta några anmärkningar av principiell art. »Kristen konst» fattas här som en del av konstens allmänna historia. Mot detta bör i och för sig intet anmärkas, men då ifrågavarande studieplan utgives i Kyrkliga bildningsförbundets serie, borde denna uppfattning icke vara den enda. Tvärtom bör begreppet kristen konst fattas djupare och ses i samband icke så mycket med den allmänna historien, som Broman rekommenderar, utan med kyrko-, liturgi- och dogmhistoria. Några exempel i största korthet skola belysa detta. Bakgrunden till den romanska kyrkobyggnaden och dess inredning är mässoffret, och ett kapitel om Gregorius VII och den liturgiska utvecklingen efter honom bör därför utgöra inledningen. Krucifixframställningen och dess utveckling från romansk till gotisk form bör föregås av ett studium av Anshelms av Canterbury m. fl. försoningsuppfattning, som lättast kan inhämtas i Auléns Den kristna försoningstanken. Överhuvud taget måste studiet av kristen konst börja med en framställning av liturgins historia (t. ex. Hellerströms Liturgi och Brilioths Nattvarden) samt Hirn, Det heliga skrinet, som beklagligtvis bortglömts. Dietrichssons Kristusbilledet är en annan bok, som borde ha nämnts, vidare Skovgaard-Petersens Biblen genom tusend aar, Curmans Cistercienserordens byggnadskonst, Cornells Biblia panperum, Holmqvist, Motreformationen och barockens konst samt uppsatser om Rembrandt av Roosval och Romdahl, Barfods Altar og Predikstol, Geijers, Siden och brokader och Dahlqvists Kyrklig skrud och prydnad. Man saknar vidare hänvisning till biografier över Michelangelo, Leonardo, Rubens,

Rembrandt och Thorvaldsen för att nämna de största. Utrymmet medger icke att här citera de lättast tillgängliga på nordiska språk. Slutligen saknas en hänvisning till en helgonikonografi — icke att undra på, eftersom vi beklagligtvis icke äga en sådan på svenska. Men i flera utställningskataloger (t. ex. Upsala, Strängnäs) finnas korta vägledande uppgifter, som ovillkorligen måste nämnas i en handledning som denna. Även kan ifrågasättas om icke korta inledande översikter av epokerna ur kyrklig synpunkt hade varit att föredraga framför den rubrikförteckning, som meddelas och som lika lätt kan läsas i innehållsregistret i en konsthistoria. En hänvisning till låneförmedling av skioptikon- och balloptikonbilder borde kanske också ha funnits med.

Bengt Cnattingius.

H. Lützelers: *Der deutsche Kirchenbau der Gegenwart. Düsseldorf 1934, L. Schwann, RM. 1: —.*

I ett litet lättläst och välillustrerat häfte redogör förf. till det intressanta verket *Die christliche Kunst des Abendlandes* för sin ställning till modern kyrkobyggnadskonst i Tyskland. Lützelers utgångspunkt är visserligen katolsk ehuru han till behandling upp-tager en del nya protestantiska kyrkor, men framställningen är värdefull och rik på synpunkter även för oss. Med rätta pekar L. på den nyorientering i kyrklig byggnadskonst, som började omkr. 1920, och som innebar ett slut för den från 1800-talet ärvda stilimiteringen. Både av religiösa och konstnärliga skäl anser förf. att den moderna kyrkobyggnaden skall tala sin samtids språk blott den fyller sin uppgift som gudstjänstlokal och som rum för sakramentens handhavande. I Tyskland — liksom vårt land

— kan man peka på en hel rad nya kyrkor, som hålla måttet i dessa avseenden (fastän man här i Sverige ofta försummar att ge altaret tillräcklig pondus). Och samtidigt med kyrkobyggnadet spåras ett nytt och märkligt deltagande av församlingen: kyrkonkonsten är på väg att bliva folkets angelägenhet.

Bengt Cnattingius.

Rudolf Paulsen: *Kunst und Glaube. Potsdam 1935. Alfred Protte Verlag.*

Skalden Rudolf Paulsen har i 12 brev till en målarvän försökt framställa en konstlära. Den bygger på en idealistisk åskådning, som är starkt platonsk färgad och som har djupa rötter i romantiken. Särskilt manas F. O. Runges bild ofta fram. Begreppet »tro» fattas ej här i teologisk mening och boken har därför mindre intresse ur vår synpunkt än som ett bidrag till förståelsen för tredje rikets konstintresse. Ett antal reproduktioner efter målningar av H. Basedow d. y. pryda boken.

Bengt Cnattingius.

Till uppbyggelse.

J. Rambach: *Betraktelser över Kristi lidande. Ny förkortad upplaga med förord av kontraktsposten L. M. Engström. Kyrkliga förbundets bokförlag. Uddevalla 1935. 306 sidor. Häftad 3.50.*

Den som lever med kyrkans år, tackar Gud för varje ny passions-tid han får uppleva. Men han känner ock behovet att jämte den heliga passionshistoriens egna ord kunna gripa till någon helgad och anderik förkunnarens utläggning av de heliga texterna. Var och en har väl i dessa stycken någon eller några författare,

med vilka han blivit förtrogen och till vilka han återvänder för varje ny passionstid. Den här angivna boken kan med glädje och trygghet anbefallas till alla dem, som söka tränga in i passionshistoriens innebörd. Boken är ett utdrag ur den som predikant och själasörjare bekante Rambachs (död 1735) stora passionsbok, här ordnad i 45 betraktelser, i vilka ingå passionshistoriens mest betydelsefulla delar jämte betraktelser över Kristi sista sju ord på korset. Förordet talar sant: »Hans passionsbetraktelser höra till de uppbyggligaste skrifter, som utkommit i vår lutherska kyrka. De äga ett underbart djup, men äro tillika högeligen klara, folkliga, heligt livfulla, gripande, andefyllda. De föra förunderligt allsidigt in i Frälsarens lidande: dess betydelse och välsignelse».

Denna nya och dock gamla passionsbok bestyrker läsaren i den erfarenhet, som man ofta gör beträffande Guds ord, att den förkunnelse, som kommer från en verkligt kristen människa, blir aldrig gammal eller otidsenlig. Människohjärtats nöd och behov förbliva under släktenas gång desamma, och den som verkligen sett något av vad Kristi kors innebär predikar, fastän han länge sedan är död, även för oss nutidsmänniskor levande, inträngande och kraftigt om korsets kraft till frälsning och salighet. E. L.

Fredrik Sjöberg: Förnyelse. Högmässopredikningar från advent till fastan jämte julbön, julotta o. nyårsbön. Lund, 188 sid. Gleerups förlag 1935. Pergamentband. 3 kr.

Kyrkoherden, teol. doktor F. Sjöberg i Norrköping, som för någon tid sedan utgav predikosamlingen Ti-

den och evigheten, har här skänkt oss tydligen första delen av en ny predikosamling över skilda texter i de olika årgångarna. Predikosamlingen, som är tillägnad Biskop Erik Aurelius, har till motto »Stilla inom tidens gränser Evighetens sol går opp» och ansluter sig alltså till den förut utgivna samlingen. Boken kan på det varmaste anbefallas. Den är enkel och klar, inbjudande och inträngande, undervisande och uppbyggande. Många av predikningarna äro lika nyttiga för tanken som uppbyggliga för hjärtat, och somliga av dessa betraktelser äro i sin enkelhet, innerlighet och skönhet riktiga små pärlor av predikonst. De som sätta värde på religiös poesi, skola säkerligen värdera de väl funna citat ur mestadels nutida andlig diktning som ofta anföras i trogen anslutning till texten.

Bokens utstyrsel är synnerligen tilltalande: lagom format, vackert tryck, enkelt och smakfullt pergamentband.

E. L.

Gustaf Aulén: Kristendomen och kulturkrisen. Svenska Kyrkans Diakonistypelse, Sthlm. 39 s. 75 öre.

Detta lilla värdefulla häfte bygger på föredrag som Biskop Aulén nyligen hållit och föranledes delvis av vissa uttalanden i en ledare i Dagens Nyheter efter den bekanta biskopsenquëten omkring årsskiftet. Innehållet är således i hög grad aktuellt och tar sin utgångspunkt från den universella kris, som vi alla hava känning av, och som tydligt låter oss förstå att en hel kulturepok har i och med världskriget gått i graven. Ej minst har kyrkan fått vidkännas verkningarna av denna kris, som går fram genom hela kristenheten i former som växla mellan medveten gudlöshetspro-

paganda och allmän indifferens mot det kristna budskapet.

Det som länder till särskild eftertanke i denna skickligt gjorda överblick är, att skulden till den kyrka och kristendom skakande krisen påvisas ligga även i rent inomkyrkliga förhållanden. Vad som händer nu, är blott följderna av vad som sedan länge tilldragit sig. Det förra århundradet har haft sin andliga tragik, ej minst bestående däri, att kyrkans, enkannerligen teologiens, ledande män ej förmått att hävda kristendomen i dess egenart inför tidens nya livssyn. Århundradet har genljudit av heta debatter om »dogmerna» men man lyckades aldrig klarlägga de kristna bekännelseformlernas verkligt religiösa innehåll. Det blev en allmänt utbredd mening, att kristendomens framtid berodde på i vad mån den kunde i sig upptaga det värdefulla som vetenskap och kultur erbjöd, en kulturellt acceptabel kristendom. Detta hänsynstagande har emellertid fått sådana följder, att kristendomen blivit ledd in i en självbesinning, som gjort den kristna tron alltmer medveten om sin egenart, och vi ha nu äntligen efter bittra misstag lärt oss inse, att kristendomens framtid ligger ingalunda i dess anpassningsförmåga utan allt beror på, om det kristna budskapet kan bäras fram i dess säregna höghet och rikedom såsom ett budskap ej från människor utan från Gud. Det gives ett kristet självmedvetande, som ej får försvagas, det har intet att göra med självförhävelse utan har sin grund i det kristna budskapets egen fasthet, höghet och rikedom. Där det budskapet rätt förkunnas och anammats, knytes allt hopp under såväl mörka som ljusa tider till den Gud, för vilket intet är omöjligt.

En liten skrift med ett förlösande, stärkande och hoppfullt budskap i en tid fylld av frågor och oro. E. L.

Harry E. Fosdick: Världens hopp. Tjugofem predikningar över nutida kristendom. Uppsala, Lindblads förlag. 345 s. Häft. kr. 5:50, inb. kr. 7:—.

Om detta ej vore en predikosamling skulle man kunna säga, att den kan läsas som en i bästa mening »rolig bok». Fosdick är ju känd hos oss genom uppbyggliga arbeten om bönen, tron m. fl. Han är rationalist — tyvärr. Exempel därpå är predikan om »Faran av Jesuskult», som dock trots sin utmanande ämnesformulering innehåller många tankvärda ting, och en påskpredikan om »Själens oövervinneliga aning», där han rent empiriskt söker övertyga om själens odödlighet. En ringa recensent i närheten av en gammaldags svensk universitetsstad tillåter sig undra, hur Fosdick månne ställa sig till den gamla världens nuvarande positiva teologi?

Fosdick är som påpekats i mycket hög grad underhållande. Det torde ej vara förbjudet att le i hans kyrka under predikan (t. ex. upplysningen om nutidens unga kvinnor s. 281)! Han är frispråkig och efter våra begrepp ovanligt djärv i sina omdömen om amerikanskt samhällsliv. Men han vill åt den kristendom, som blott är »konventionell humbug», och som i det stora landet i Väster synes fira ganska stora triumfer. Han lägger an på att tala om sådant som »vanligen ej höres från våra predikstolar» och predikar t. ex. om social livssyn, själs hälsa, fruktan, optimism, spontan godhet och konfronterar därunder den moderna människan med kristen tro. Han drar ofta upp förbindelser mellan modern psykologi och kristen tro, och mycket blir därför ofta mera uppbyggliga — låt vara lärorika och underhållande — föredrag än predikningar i vår mening. Man undgår aldrig att känna det djupa allvar, den

stora människokärlek och det kristna patos, som glöder under den för oss ibland främmande ytan. Men så är det denna rationalistiska inställning som gör, att man tycker, att predikantens förmåga ofta sviktar just i de ögonblick, då han som mest skall hjälpa.

Alltså en mycket intressant bok för den som vill lära känna amerikansk religiös mentalitet och en spirituell predikant, som synes vara synnerligen uppuren av — tack vare radion — väldiga skaror amerikanska åhörare.

Boken har på ett förtjänstfullt sätt översatts till svenska av kyrkoherde Jon Helmer i Malmö.

E. L.

Uppslagsböcker.

J. Assarsson: Handbok för kyrkomusiker. Nordiska musikförlaget. Stockholm. Pris Kr. 7:—.

Med detta verk ha vi fått den länge saknade svenska uppslagsboken över orgelmusik och för organisten värdefull musiklitteratur. Men boken ger mera än motsvarande utländska: dess värde och dess praktiska betydelse för organisten förhöjes i hög grad av handbokens avdeln. 2, vari lämnas uppgifter om svenska såväl som utländska pre- och postludier till samtliga koralbokens melodier (de nya s. k. »alternativa» koralerna dock undantagna). Till varje koral meddelas såsom rubrik stamtextens (enl. sv. koralb.) begynnelse, koralens d:o i notskrift samt, där så finnes, begynnelsen till melodins motsvarande danska (norska), tyska eller latinska text. Vidare har utgivaren uppgjort dels ett nummerregister, dels ett register över textbegränsningar i tyska, latinska och danska psalmer, vilkas melodier återfinnas i vår koralbok, jämte hän-

visningar till dessa koralers nummer. Vilken utomordentlig hjälp här ges åt den förspels- och postludiesökande organisten ligger i öppen dag. Genomförandet av denna ypperliga tanke måste betecknas som mycket gott, även om man måhända vill reservera sig t. ex. mot några av de anbefallda preludiesamlingarna, vilkas liturgiska värde är tvivelaktigt, eller mot att till en del koraler postludier föreslagits, som icke synas kunna motsvara den svenska textens innehåll (ex. 57, 87). — Boken innehåller i övrigt i riklig mängd annan »koralbunden» eller »fri» orgelmusik, orgelskolor o. dyl., musik för orgel med andra instrument samt en avdeln. över musiklitteratur, tidskrifter och tidningar. Ett utförligt namnregister avslutar handboken.

Om utgivarens noggrannhet i arbetet vittnar värtaligt det med hänsyn till bokens art häpnadsväckande ringa antalet störande felaktigheter. Här må endast följande nämnas: Wikanders Koralar, till n:o 658 äro icke gjorda över koralbokens utan över den nya nya altern. mel. Koralbegynn. till 113 o. 200 (sidd. 77, 78) ha råkat bli omkastade. O. Olssons Fantasi o. fuga (sid. 119 m. fl.) är ej, som utg. synes tro, skriven över koralen 263 utan över n:o 139: Vi lova dig, o store Gud. »Handbuch d. ev. Kirchenmusik» (sid. 227) är en samling vokal- och orgelmusik och hör således ej under »Skrifter över musik etc.». I tidskriftsförteckningen har utg. förbisett att »Tidskrift för Kyrkomusik etc.» numera är kvartalsskrift och utges på C. W. K. Gleerups förlag, Lund.

Utgivaren vill, enl. förordet, med denna handbok göra en insats till strävandena för det kyrkliga livets fördjupande. Utan tvivel hade boken i detta avseende blivit ännu mera duglig, om alla de kompositioner uteslu-

tits, som enl. utgivarens *egen* mening ej lämpa sig för »kyrkligt bruk». Frånsett detta lilla förbehåll, som icke förringar bokens allmänna värde, vill anmälaren på det varmaste anbefalla denna uppslagsbok (och då främst dess två första avdelningar) till flitigt — men ej urskillningslöst — bruk. Oumbärlig som den är, bör den få sin givna plats i alla orgelspelares bibliotek.

Rqu.

Nytryck.

Das älteste Zwickauer Gesangbuch von 1525. Faksimile-Neudruck 1935. 56 sid. Verlag von Johannes Herrmann, Zwickau (Sachsen). Pris R. M. 1:60.

Redan tidigare föreligga vackra faksimilennytryck av Erfurter Färbefass-Enchiridion av år 1524 och av Bapst'schen Gesangbuch av 1545. Till dessa har nu lagts nytryck av den äldsta sångboken från Zwickau av år 1525, sålunda en av de många sångboksupplagor, som i dessa den evangeliska kyrkvisans genombrottsår sågo dagen i Tyskland. Sångboken från Zwickau, är tillika den äldsta sachsiska, och är efter inledarens, professor O. Clemen's mening, en bokhandlarspekulation, ett företag av den förste boktryckaren i Zwickau, Jörg Gas-

tel. Flertalet av sånger äro hämtade ur Erfurter Enchiridien. Ett unicum för samlingen är översättningen av Christi-lekamens-hymnen Pange, lingua, gloriosi corporis mysterium. I ett reklamtryck för boken förmodas att den tjänat som nattvardssång. Detta är knappast möjligt, då de latinska begynnelseorden av versarna omsorgsfullt utsatts. Orden Tantum ergo och Genitori genitoque över en vers, måste för den tidens präster och lekmän omedelbart ha fört i tankarna att avsikten med översättningen (är den möjligen senmedeltida?) är att den skulle utföras i samband med eukaristiska processioner och eukaristisk tillbedjan. I grannskapet befinner sig processionshymnen: Mitten wir ins Leben sind (sv. psb. 26) och den eukaristiskt brukade: Gott sei gelobet (sv. psb. 159), båda av medeltida ursprung. — En lustighet är att Joh. Huss upphöjts till helgon: Jesus Christus unser Heiland anges som »Das Lied Sanct Johannes Hus».

Häftet är av intresse för svenska läsare, då det belyser de första svenska psalmhäftenas beroende av bl. a. tyska förebilder. Slående är emellertid frånvaron i de svenska av noter.

Nytrycket är utsökt vackert.

A. A.

Krönika.

Danskt-svenskt organistmöte. Danska och svenska organister höllo den 24 februari möte i Lund och Malmö. »Dansk Organist og Kantorsamfund av 1905» representerades av ett femtiotal medlemmar med domkyrkoorganisten N. O. Raasted, Köpenhamn,

och domkantorn E. Bangert, Roskilde, i spetsen. Av svenska organister hade omkring trettio kommit tillstädes. Mötet öppnades vid middagstiden i Lunds domkyrka med hälsningsanföranden av ordföranden i Lunds stifts organist- och kantorsförening, musikdirektör R.

Blennow, Åstorp, samt domkantor Bangert, den danska sammanslutningens præsens. Domkyrkan visades för mötesdeltagarna, därvid självfallet den nybyggda orgeln blev föremål för särskilt intresse. Domkyrkokapellmästare J. Hedar demonstrerade orgeln för grupp efter grupp av mötesdeltagarna och gav dem även en föreställning om orgelns resurser genom att spela några kompositioner, däribland en egen, kallad »Introduktion och passacaglia över sv. ps. 673» (»Eja mitt hjärta, hur innerlig är fröjden»).

»Orgeln och dess uppgift i gudstjänsten» var överläggningsämnet vid en diskussion, vartill mötesdeltagarna efter lunchpaus samlades i Malmö S:t Petri församlingssal. Inledningsanföranden hölls av hrr Bangert och Hedar. Den förre, som började med att giva en kort men förträfflig överblick av orgelns historia, dess tekniska utveckling och dess roll som gudstjänstinstrument genom tiderna, framlade värdefulla synpunkter rörande orgelns funktion vid den danska gudstjänsten. Organisten måste — framhöll hr Bangert — hålla i minnet, att gudstjänsten är ägnad Guds ord, varför orgelspelet skall anpassas därefter och icke givas en sådan framträdande roll, att gudstjänsten får karaktär av konsert. Att Beethoven, Mozart och Haydn skapat värdefull *kyrkomusik*, är — sade hr Bangert bl. a. — icke liktydigt med att deras *gudstjänstmusik* är betydande. Hr Bangert underströk nödvändigheten av att förbindelsen upprätthålles med den gregorianska sången, som är kyrkomusikens grundval. —

Hr Hedar såg ämnet från den svenske organistens synvinkel och framhöll bl. a. följande: Orgeln får ej dominera, den har en underordnad ställning i gudstjänsten: den skall leda församlingssången och den li-

turgiska sången samt därjämte även fylla vissa självständiga uppgifter. Klarhet och exakthet äro nödvändiga vid orgelspelet under församlingssången; skall den liturgiska sången ledsagas av orgeln, måste orgelspelet vara ytterst diskret och tunt. Preludier och modulationer skola vara korta och rakt på sak, eljest åstadkomma de ett avbräck i gudstjänsten. Preludiet har till uppgift att inleda den följande koralen, vars tempo och karaktär det därför bör återgiva. Preludiet är till för koralens skull, och det är inte tvärtom. Postludiet skall ej göras till en uppvisning av orgelns eller organistens resurser utan bör anpassa sig efter t. ex. sista koralen.

Sedan musikdirektör Blennow avtackat de båda inledarna, följde allmän diskussion. Då det framhölls, att orgelmusiken under gudstjänsten borde vara objektiv och ej »stämmingsmättad», yttrade en dansk organist, att eftersom prästerna vore subjektiva i sina predikningar, borde och organisterna få spela subjektivt. Någon framhöll som sin mening, att den gregorianska sången vore den enda normen för kyrkomusiken. — En annan talare ansåg det förkastligt att anse orgelns uppgift vara enbart tjänande: orgeln borde enligt hans mening få bidra att giva gudstjänsten en festlig prägel.

Mötet avslutades med en orgel- och körafton i S:t Petri kyrka under medverkan av kyrkans organist, musikdirektören Axel Boberg, S:t Petri kyrkokör samt stud. Sixten Ehrling. Hr Ehrling utförde Bachs F-dur toccata samt två kompositioner av William Byrd och François Couperin. Kyrkokören sjöng under dir. Bobergs ledning verk av Palestrina, Vittoria, Corsi och Carl Nielsen samt en komposition av dirigenten, »De tre sista

bönerna i Fader vår», som särskilt tilldrog sig uppmärksamheten. Buxtehudes preludium och fuga i fissa-moll spelades av direktör Boberg såsom slutnummer.

J. P.

Kyrkodagarna i Falköping den 17 och 18 mars 1936. Den 17 och 18 mars voro präster från skilda delar av Sveriges land samlade till kyrkodagar kring Ordet och Bekännelsen. Inbjudan till dessa dagar hade utgått från präster som klart sett det menliga inflytande individualistiskt tänkande haft på kyrkans liv och förkunnelse i senare tid. Den stundom till ringaktning stegrade likgiltigheten inför bekännelseskrifterna har kommit en hel del yngre präster att besinna sig på den stora uppgiften att slå vakt kring Ordet och Bekännelsen. Kyrkodagarna i Falköping voro ett uttryck för denna iver att väcka såväl präster som kyrkfolk till ansvar inför arvet från fäderna.

Anslaget till dagarna gav biskopen i Skara med sin högmässopredikan för vilken han till text valt liknelsen om Nikodemus. I anslutning till denna fick biskopen anledning att tala om den olycka som träffar människor, då de ryckas upp ur den jordmån där deras djupaste väsen hör hemma. Vad vi framför allt behöva är en förnyelse genom Guds egen heliga Ande. Den förnyelse vi vänta kan aldrig vara ett verk av oss. Vi äro bundna av världen. Vi kunna intet taga utan att det varder oss givet ovanefter. Yttre anstalter hjälpa oss icke. Förnyelsen skall ske inifrån, genom Guds Ande. Men Gud har knutit sitt nådeshandlande i världen vid vissa yttre ordningar. Om dessa kunna vi väl tänka olika blott det är samstämmighet i det inre. Det tillkommer oss att bereda väg för Anden. Detta sker bäst, om

vi troget arbeta var på sin post i stilla tjänaregärning. I vår kallelsegärning kunna vi bättre än någon annanstans vara ett ljus och ett salt i världen.

Kyrkoherde Benny Bengtsson, Strängnäs stift, ställde de närvarande inför *Ordets nådemedel*. Utifrån detta ämne hade föredragshållaren tillfälle att erinra om vad nådemedel är samt det sätt varpå Guds Ande knutit sitt verkande genom dessa. Det betonades, att Ordet skall hanteras såsom ett nådemedel och att präster icke få försumma att peka på att även predikan är ett Guds ord, ett nådemedel. Nutidens förvända syn på predikan är merendels den, att den är en mänsklig prestation. Den har m. a. o. förlorat sin sakramentala prägel. Det är angeläget att Guds ord brukas med helig regelbundenhet, under bön och vaksamhet. Räddningen för oss ligger i att medvetandet väckes till att tro att Guds ord är levande och kraftigt.

Om *Nicenum* höll kyrkoherde Paul Söderlind, Lunds stift, föredrag. Det om beläsenhet vittnande föredraget gav en god inblick i den märkliga bekännelseskriftens historia. Det framhölls huru den är en obrukad skatt och att den på nytt måste läsas. Den är kyrkans tro och skyddsvakt och sätter oss in i de heligas samfund. Den är värd att icke blott läsas utan också bedjas.

Andra dagen höll Kyrkoherden D:r Gunnar Rosendal, Lunds stift, föredrag om *Våra bekännelseskrieters innebörd och efterlevnad*, ett föredrag glänsande till både form och innehåll. I detta omnämndes först vilka våra bekännelseskrifter äro, därefter deras innebörd och efterlevnad. Med känd brio utvecklade talaren sitt ämne och erinrade till slut om att det är vår plikt att predika om bekännelseskri-

terna och tillse att de efterlevas av både präster och lekmän.

Sista föredraget hölls om *Den svenska kyrkoordningen* av komminister Nils Ehrenberg, även han från Lunds stift.

Dagarna inramades med tidebön, samfällt läst av de närvarande efter det av Adell och Peters utgivna: Veckans tideböner. För övrigt odlades livligt den personliga samvaron i fullt och klart medvetande av den betydelse det personliga momentet har vid sammankomster av här ovan antytt slag.

Ramen för kyrkodagarna var den bästa tänkbara. Falköping ligger centralt och dess gamla, vackra kyrka har stämningvärden av stort slag. Stadens prost visade kyrkodagarna ett aldrig svikande intresse. För den händelse villrådighet beträffande plats för nästa års kyrkodagar skulle vara för handen, bad han de närvarande att tänka sig möjligheten av att på nytt förlägga dem till Falköping. Detta kan måhända tagas som bevis för att man på ansvarigt håll i Falköping ändå kände sig överens om de intentioner kyrkodagarna sökte att förverkliga.

S. L.

Engelsk kyrkomusik i Sverige. I slutet av mars gästades Sverige av Kings Colleges kyrkokör från Cambridge, som bl. a. gav konsert den 26 i Lunds domkyrka. Kören räknar bortemot 30 medlemmar, varav ungefär 14 äro mansröster och de övriga gossröster. Såsom första avdelning av konserten utfördes en engelsk aftongudstjänst, sådan som den dagligen förekommer i Cambridge. Efter gudstjänsten följde en avdelning motetter upptagande såväl äldre som nyare verk av engelska kompositörer. Man fäste sig särskilt vid motetter av Orlando Gibbons (1583—1625), William Byrd (1543—1623) och Henry Purcell (1658—1695). — Denna engelska kyrkokör, som väl torde kunna jämföras med den berömda thomanerkören, visade sig äga en mycket förnämlig röstkultur. Det smidiga röstmateriallet möjliggjorde en enastående precision och renhet i utförandet. Av de olika stämmorna tilldrogo sig särskilt de mjuka, välklingande soprancerna och altarna uppmärksamheten. Körens dirigent, mr Bernhard Ord, som även på orgeln utförde en del kompositioner av Gibbons och Purcell, har all heder av den förnämliga prestationen.

J. P.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av kantors-tjänst i Everlöv har valts kantor Anna Nilsson, Bläntarp. Till innehavare av förenade lärare- och organist-tjänster ha valts: i Vibyggerå, Vml., Tore Karlsson, Mo, i Gunnarsjö, Alb., Tage Fährman, Falköping, i Gunnilbo, Vstml., Axel Sors, Siljansnäs, i Björnlunda, Söd., A. Kvist, Järbo, i

Överrum, Kalm., T. Svensson, Gamleby, i Flistad, Skb., Erland Hästrand, Våring, i Älvsbacka, Vrml., Ture Marblebäck, Våring, i Skog, Vrml., G. Abrahamsson, Uppsala, i Björsäter, Skar., N. T. Sandqvist, i Od, Älvsb., C. Adolfsson, Björka.

KSV. i Lunds stift. Den i föregående